

Opnieuw leren leven met de wolf

De wolf is officieel terug in Nederland. Nu een tweetal vrouwtjes langer dan zes maanden op de Veluwe verblijft, geldt de wolf weer als gevestigde diersoort. En de kans op de vorming van een roedel lijkt reëel, aangezien er ook een mannetje rondzwerft aan de noordkant van de Veluwe. Hoe gaan verschillende partijen daarmee om? Hoe bereiden ze zich voor op de komst van de wolf?

‘Voorstanders zeggen dat de terugkomst van de wolf in een natuurlijk proces past waarin deze soort zijn aloude positie in de top van de voedselketen opnieuw gaat innemen’, zo staat te lezen op de website van Park de Hoge Veluwe. ‘Het Park gelooft daar niet in, wetende dat elke vierkante meter in Nederland – ook op de Veluwe – ooit door de mens is beïnvloed en ook in de toekomst beïnvloed zal gaan worden. Van een natuurlijk ecosysteem zal dan ook nooit sprake zijn. Dat is in gebieden als de Amsterdamse Waterleidingduinen en de Oostvaardersplassen inmiddels ruimschoots bewezen. (...) De soorten die zich het makkelijkst aan de mens aan kunnen passen – daar is de wolf één van –, die hebben het het makkelijkst. De soorten die daar moeite mee hebben zullen verdwijnen. Alleen al

vanuit dat oogpunt is een continue sturing van het systeem nodig.’

Gecontroleerd beheer

Wat die continue sturing dan precies inhoudt wordt verderop duidelijk, als het gaat om het waarborgen van het open karakter van het Park, met name door de moeflons die het gebied begrazen. ‘Hoewel het Park geen bezwaren heeft tegen de komst van de wolf naar Nederland, dient het in haar ogen mogelijk te zijn om ook voor deze soort een gecontroleerd beheer te voeren. Waar de komst van de wolf onnodig grote schade aanricht aan een soort die uiterst waardevolle open landschappen beheert, dient het ook mogelijk te zijn om de wolf tijdelijk of langdurig te weren’, aldus Park de Hoge Veluwe. Ongetwijfeld zullen de huidige hekken en rasters om het park daar al grotendeels in voorzien.

Vee beschermen

Van wolven is bekend dat ze schapen pakken en schade en onrust veroorzaken, bij dier en mens. Voor schapenhouders is de komst van de wolf dan ook een ingrijpende verandering. Gijsbert Six, schapenhouder en betrokken bij het Platform Kleinschalige Schapen- en Geitenhouders (KSG), is één van de eerste schapenhouders die een wolfwerende afrastering heeft laten plaatsen: een afrastering van 1m20 hoog, met om de 20 cm een draad met daarop stroom. ‘De aanwezigheid van de wolf is een feit, of we het nu leuk vinden of niet’, zegt hij. ‘Er zijn verschillende manieren om het vee te beschermen, bijvoorbeeld door een kuddehond op te leiden of door de dieren ’s nachts op te hokken. Ik heb gekozen voor een afrastering, zodat de dieren ook ’s nachts buiten kunnen blijven.’

De investering die met dergelijke beschermingsmaatregelen is gemoeid, is aanzienlijk. Daarnaast zijn er ook terugkerende kosten, omdat de afrastering regelmatig verplaatst moet worden bij tijdelijke begrazing. ‘Dat is arbeidsintensief en dat brengt hoge kosten met zich mee’, stelt Six. ‘Voor kleine kuddes is dat nog te overzien, maar voor grote kuddes loopt dat flink in de papieren. In Duitsland wordt gerekend met een kostenstijging tot wel 25%. Dat is voor veel schapenhouders niet op te brengen. Subsidie kan helpen, maar voor veel schapenhouders zal dat niet toereikend zijn.’

Voorlichten

Roeland Vermeulen van Wolven in Nederland begrijpt de huivering van veehouders en van de Hoge Veluwe, maar gelooft dat er genoeg mogelijkheden zijn voor wat hij noemt een ‘conflict-arme’ samenleving met de wolf. ‘De wolf is een beschermde diersoort waarmee we zullen moeten leren samenleven. Dat kan door mensen enerzijds voor te lichten over het dier en zijn gewoonten en anderzijds door met belanghebbenden in gesprek te gaan over beschermingsmaatregelen, met name voor het vee. Wolven zijn uitermate schuw, dus de kans dat het publiek ze te zien krijgt, is zeer gering. Voor veehouders ligt dat anders; wolven zullen zeker interesse hebben voor hun veestapel. Maar als die gericht afgeschermd is, zullen ze hun aandacht verleggen naar bejaagbare prooidieren, zoals herten en reeën. Daarvan zijn er genoeg in ons land.’

Waar?

Uit een modelstudie uit 2012 die is uitgevoerd door Glenn Lelieveld, werkzaam als Landelijk Coördinator van het Wolvenmeldpunt bij de Zoogdierverseniging, komt

naar voren dat in heel Nederland plaats zou zijn voor zo'n veertig roedels van twee tot tien dieren. Die constatering is gebaseerd op zaken als bebouwingsdichtheid, wegnen, aaneengesloten natuurgebieden, beschikbare prooidieren etc. en gebaseerd op de situatie in de ons omringende landen. 'Grofweg gezegd liggen die gebieden aan de zuid- en oostkant van Nederland (inclusief Drents-Friese Wold), met een uitloper naar de Veluwe, als het grootste aaneengesloten bos- en natuurgebied in Nederland. Meer westelijk gelegen gebieden zijn voor de wolf minder aantrekkelijk, want meer bewoond en vanwege de vele wegen ook meer versnipperd', aldus Glenn Lelieveld. 'Dat wil niet zeggen dat die veertig roedels zich ook echt zullen vestigen', onderstreept Roeland Vermeulen. 'Veel zal afhangen van draagvlak voor de aanwezigheid van de wolf en de manier waarop we ermee omgaan. We zullen aan zijn aanwezigheid moeten wennen. De tijd zal leren hoe dat in de praktijk uitpakt.'

Geen 'overlast'

Uit DNA-onderzoek is gebleken dat de wolvijn die zich op de Noord-Veluwe heeft gevestigd onderweg enkele malen schapen heeft aangevallen, met name in Overijssel. 'In Gelderland zijn er tot nu toe van deze wolf geen meldingen van aanvallen op vee', zegt Teun Achterkamp, accountmanager Fauna bij de provincie Gelderland. 'De wolvijn is er nu ruim zes maanden en dat wijst erop dat ze voldoende wilde prooidieren vindt om zich te voeden en dus nog weg blijft van het vee. Dat geldt ook voor de wolvijn op de midden Veluwe. We houden er wel rekening mee dat dat nog kan veranderen.' De gezamenlijke provincies hebben het Nationale Wolvenplan geactualiseerd, nu de wolf zich weer gevestigd heeft in het land. 'Daarin staan veel informatie en afspraken over hoe we in Nederland met de

wolf omgaan', legt Achterkamp uit. 'Ook zijn er afspraken gemaakt over eventueel ingrijpen en schadeafhandeling. Van actief beheer van de populatie is voorlopig geen sprake. Vanuit de schapenhouderij is in ieder geval al initiatief genomen voor overleg met betrokkenen om over preventieve maatregelen na te denken. De provincie faciliteert dat overleg.' Of de komst van de wolf van invloed is op het toerisme, is in deze fase moeilijk te zeggen. Teun Achterkamp daarover: 'Ook dat zal moeten blijken. Op basis van ervaringen in Duitsland en de eerste ervaringen hier weten we dat wolven erg schuw zijn; ze zullen mensen zoveel mogelijk mijden. Fietsers en wandelaars gaan echt niet zo maar wolven tegenkomen; er zijn nauwelijks zichtmeldingen, ook niet van onderzoekers en terreinbeheerders. Of het wolven-spotters zal trekken? Die zullen dan op opengestelde paden op zoek moeten naar sporen, zoals pootafdrukken en keutels. Zoals gezegd: in levende lijve krijgen we de Veluwse wolven nu niet te zien.'

Wolvenquotum

Alvast vooruitlopend op een verdere groei van het aantal wolven in Nederland pleitte LTO Nederland in de media voor een 'wolvenquotum'. Om dat te beheersen zou de beschermde status van het dier moeten worden aangepast. 'Voorbarig', aldus Glenn Lelieveld. Dat boeren last van wolven kunnen ondervinden, begrijpt hij. 'Maar een wolvenquotum, dat gaat niet helpen om eventuele overlast te beperken. Al vanaf 2015 hebben wolven Nederland bezocht en ongeveer 200 keer beet een wolf een schaap dood. Ter vergelijking: honden doen dat 4.000 tot 8.000 keer per jaar. Dus nu al over een wolvenquotum praten is echt veel te vroeg. Bovendien is het ook niet effectief. Een wolvenroedel

vormt een gezin. Als een lid daarvan wordt afgeschoten -waarschijnlijk de volwassen wolf die een schaap heeft doodgebeten- valt het gezin uit elkaar. De jongere dieren leren daardoor niet goed jagen en richten zich in plaats van op wilde dieren op 'makkelijkere prooien', zoals vee in een afgesloten gebied. Wolven leren van elkaar en kunnen door afschot hun voorbeeld kwijt raken. Dan creëer je meer problemen dan dat je oplost. Laat de wolf zelf zijn gang gaan. Meer dan 90 procent van het dieet van wolven bestaat uit wilde hoefdieren.'

Afwachten

Dat de wolf weer in Nederland is, is een feit. De meerderheid van de Nederlandse bevolking is daar positief over. Beleidsmakers hebben de neiging het publieke sentiment te volgen en dus profiteert de wolf voorlopig van dat enthousiasme. Dat het aantal wolven zal groeien, lijkt slechts een kwestie van tijd. In welke mate de dieren een last zullen zijn voor schapenhouders, zal moeten blijken. Pas dan zal ook meer duidelijk worden over de investeringen die gemoeid zijn met beschermingsmaatregelen en wie dat betaalt (de schapenhouder?), dan wel eraan bijdraagt (provincie?). Kiezen de dieren inderdaad voor een natuurlijk menu van wilde prooidieren, dan zal het draagvlak voor het beschermen van de wolf wel standhouden. Doen zich in de toekomst op grote schaal incidenten voor, dan kan de maatschappelijke opinie zich tegen het dier keren. Voorlopig is het vooral zaak af te wachten hoe de populatie en het gedrag van de dieren zich ontwikkelen. Op basis van een of twee permanente bewoners kan daar nu nog niet veel over worden gezegd.